پوهنوال مست علي (نیازی)
ښووني او روزني پوهنځی
تاریــــــخ څانګې استاد

د صدارت پر مهال د محمد موسی شفیق لاسته راوړني او تېر وتني

۱۳۷۲ ل کب ۲۲ مه _ ۱۳۵۲ ل کال د چنګاښ ۲۶ مه

لنډیز

محمـد موسـی شـفیق د مولـوي محمـد ابـراهیم کـاوي زوی پـه ۱۳۱۰ ل ۱۳۹۱ ز کـال د کابـل پـه ښـار کـې زېږېـدلی پـلار یـې یـو دینـي عـالم و . لـومړنۍ او منځنـۍ زده کـړې یـې د ننګرهـار پـه نجـم المدرسـه او ابوحنیفـه مدرسـه کـې بشـپړې کـړې . لـوړې زده کـړې یـې د مصـر پـه الازهـر اوپـه امریکـا کـې د حقوقـو پـه څانګـه کـې یـې پـای تـه رسـولي دي . د عـدلیې پـه وزارت کـې یـې دنـده پیـل کـړه چـې د حقوقـو پـه پـوهنځي کـې یـې د اسـتادۍ دنـده یـې هـم درلـوده . نومـوړی د ډاکتـر محمـد ظـاهر لـه اسـتعفا وروسـته د ۱۹۷۲ ز کـال د دسـمبر پـه ۷ مـه نېټـه د ظاهرشـاه لـه خـوا د کـابیني پـه جوړلـو موظـف شـو نومـوړي پرتـه لـه کـوم جنجـال څخـه د اعتمـاد رایه واخسته (فریاد افغان نجم الدین ، ۱۳۸۴، م. ۳۰ـ۳۰).

محمـد موسـی شـفیق یـو تـړ سیاسـي نـاورنـه وکـړل چـې د سـعـه کـړنلاره اوس هـم د تطبیـق وړ ده . ده ګاونډیانو سـره د ښـو اړیکـو د ټینګولـو پـه موخـه ایـران سـره هـم خپلـه سـتونزه حـل کـړه او لـه پاکسـتان سـره یـې خبـرې پیـل کـړې وې . ده ټینګـار کـاوه چـې لـه ګاونـډیانو سـره د ښـو اړیکـو پرتـه د افغانسـتان پرمختـګ یـو سـتونزمن کـار دی . اوس د افغانسـتان خلـک د ګاونـډیانو لـه خـوا لـه سـتونزو سـره مـخ دي او دهېـواد د اقتصـادي او سیاسـي وضـیعت پـه ډېـر ضـعیف حالـت

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دي باید له ګاونډیانو سره د اختلاف د حل لپاره لازم کړنلاره هم تر سره شي تر څو په افغانستان کې جګړه ختمه او هېواد پرمختګ وکړي .

شفیق کوښښ کاوه چې د هېواد د پرمختګ لپاره د بهرنیو هېوادو مرسته جلب کړي اوس هم لمنې ستونزه ده د باندنیو هېوادو له مرستې پرته دهېواد پرمختګ او حتی سیاسي ثبات ستونزمن دی .

شفیق د صدرات پر مهال د یو شمېر اقتصادي پروژو بنسټ کېښود او د صنعتي بانک جوړولو کوښښ یې وکړ . اوس مهال د بهرنیو هېوادونو پانګونې ته جدي اړتیا ده د هغه کړنلاره اوس هم د تطبیق وړ ده .

په دې مقاله کې د شفیق مهمې لارسته راوړني ، ستونزې او ټېروتنې تحلیل او څېړل شوي دي .

سریزه

د ۱۳۴۳ ل کال د اساسي قانون له تصویب وروسته یو شمېر ګوندونو تاسیس د بیان ازادۍ په نسبتي ډول مینځ ته راغله ، پارلمانی سرته روسیدې ځینو سیاسي خوځښتونو د دیموکراسۍ د دروې پنځه واړه صدراعظمان له ستونزو سره مخ او استعفا ته یې اړ ایستل . پاچا پوه ، باتجربه اشخاص لکه ډاکتر محمد یوسف ، محمد هاشم میوندوال ، نور احمد اعتمادي ، ډاکتر عبدالظاهر او وروستی صدراعظم دصدارت د څوکۍ لپاره وټاکل هر یو صدراعظم هڅه کوله چې د هېواد وضیعت تر کنترول لاندې راولي او هېواد د پرمختګ له پاره لاره هواره کړي . خو د دیموکراسۍ د دورې اخرنی صدراعظم محمد موسی شفیق د صدارت پر مهال هڅه وکړه چې د هېواد او داخلي وضیعت په خواکې له ګاونډیانو سره هم اړیکي ښې کړي. په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخه یې له ایران سره د هلمند اوبو د وېش تړون لاس لیک کړ او له پاکستان سره د ستونزو د حل لپاره یې هڅې پیل کړې وې خو د داود خان له خوا د ۱۳۵۲ لمریز کال د کودتا له امله د شفیق ، اقتصادي او سیاسي پلانونه نیمگړي پاتې شول . خو محمد شفیق په لنډه موده کې د پام وړ کارونه سرته ورسول چې په معاصر تاریخ کې د هغه لاسته راوړنې د اهمیت وړ دي .

موخه

تر څو محلصین او زمونږ د ټولنې ځوان قشر پوه شي چې محمد موسی شفیق څه لاس ته راوړنې درلودې او کومې تېروتنې د هغه لپاره ستونزې را پیدا کولې.

د موسی شفیق د کارونو په اړه د سوچه معلومات د تهیه تر څو ځوانان د هغه په اړه په قضاوت له تېروتنې وژغورل شي . ځکه چې گوندونو د هلمندو اوبو د تړون لاس لیک په اړه د ده په باره کې ډیر منفي تبلیغات کړي .

پوښتنې

۱ـموسی شفیق دصدرات پر مهال کومې لاسته راوړنې درلودې ؟

۲ـ موسی شفیق د صدرات پر مهال کومې تېروتې کړي ؟

اهمیت

محمد موسی شفیق د دیموکراسۍ د دورې له مهمو صدراعظمانو څخه دی حتی د دولت په ۱۳۹۲ لمریز کال د ده د کالیزې د لمانځلو پر مهال د هغه اقتصادي کړنلارې تائید او وعده یې وکړه چې هغه ته به پېراختیا ور کړي .

همدا ډول ځوانانو هم په ځانگړي ډول محصلین د موسی شفیق له نوم سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلـديت لـري خـو د هغــه د کړنـو پــه ځــانګړي ډول د هلمنـد اوبـو د تـړون پـه اړه د هغــوي ســره پوښــتنې موجــودې دي خــداى (ج) د وکــړي چــې د مقــالي مطالــب د دوې پوښــتنې تــر يــوه حــده پــورې حــل کــړي او د هېــواد مســول چــارواکو بايــد د شفيق په څېر هوښيار ، ځيرک او هېواد ته وفادار واوسي .

د څېړنې ميتود او کړنلاره

د دې مقــالې د ليکنــې او څېړنــې بنســه کتــابتوني ده چــې دليکنــې پــر مهــال هڅــه شــوې چــې لــه غــوره علمــي سرچينو ، معتبرو او نويـو چـاپ شـويو اثـارو څخـه ګټـه واخسـتل شـي او راټـول شـوي مطالـب پـه مناسـب ځـايونو کـې پـه مـنظم ډول ځـاى پر ځاى شوي وي .

د ليکنــې ژبــه يــې د پوهېــدو وړ ده ګــران محصــلين او د تــاريخ مينــه وال پــه اســانۍ ســره تــرې ګټــه اخســتلى شــي ، لــه ځينــو اســتادانو ســره چــې د شــفيق پــه اړه معلومــات درلــودل ، يــاده موضــوع مطرحــه او د هغــوي د نظريــاتو څخــه هــم ګټــه اخستل شوي.

تېرو ليکنو ته کتنه

موسى شـفيق لـه يـو کـال څخـه لـږ وخـت د صـدرات پـه څـوکۍ بانـدې کـار وکـړ خـو هغــه پــه دغــه لنــډ مــوده کــې د اهميــت وړ کارونــه وکــړل چــې د هېــواد پــه سياســي وضعيت باندې يې اغېز درلوده .

۱ ـ لومــړي رســما اعــلان وکــړ هغــه مــامورين چــې مقررېــږي او د کــار لــه عهــدې وتلى نه شي له دندې څخه لرې کېږي .

۲ـ د کــابينې غــړي بايــد مخکنيــو وزيرانــو پــه اړه لــه غيبــت او بــد ويلــو څخــه منــع کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳_ د سواد زده کړې اداره يې جوړه کړه .

۴_ د کرنې وزير عبدالوکيل په مرسته يې يو شمېر ځړځايونه جوړ کړل .

۵_ هغه محدوديتونه چې د مخکنيو حکومتونو له خوا د اسلام د مقدس دين په ځانګړو پروګرامونو باندې وضع شوي تر يو حده له منځه يوړل .

۶- د ده د حکومت په اداره کې د ده په حکم د افغانستان د راډيو په نشراتو کې د هر وخت د لمانځه پر مهال د محمدي اذان کول پيل شول .

۷_د کابل د نوي ښار د حاجي يعقوب په څلور لارې د غلغلې د ښار په نوم يو هوټل (رستورانت) چې د عياشۍ مرکز وه هغه يې بند کړ .

۸_ د ځينو سفيرانو له مخالفت سره سره د کابل په ښار کې يې د کليسا د تخريب امر صادر کړ .

۹_ د هلمند د اوبو موضوع چې له ډېره وخته د دواړو هېوادو تر منځ يوه ستونزمنه مساله وه، خو نوموړي حل کړه . د پښتو نشان موضوع پر سر له پاکستان سره خبرې پيل کړې وې تر څو د حل لاره پيدا کړي خو متاسفانه چې وخت يې پيدا نه کړ (فرياد ، ۱۳۸۴ ، م. ۳۰۴) .

۱۰ _ د موسى شفيق د صدرات پر مهال يوه غټه ستونزه د ۱۳۲۹ - ۱۹۷۲ ز کلونو وچکالي وه ، شفيق د دې مصيبت د رفع کولو په خاطر يوه معقوله چاره وکړه . هغه خپل د کرنې وزير ډاکتر عبدالوکيل موظف کړ ، هغه د يوه منظم پلان له مخې دا ستونزه حل کړه .

۱۱_ نړيوال بانک يې په دې قانع کړ چې په شمال او شمال لويديځ کې منظم ځړځايونه او مسلخونه جوړ کړي چې له دې درکه سل ميلونه ډالره د افغانستان خزانې ته راتلل . ډاکتر وکيل بهرنيو هېوادونو ته د ترکاريو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

صـادراتو پـروژه هـم ترتيـب او تائيـد كـړې وه . د نومـوړي ډېـرې پـروژې تـر كـار لاندې وې چې كودتاه پرې وشوه (عطايي ، ۱۳۸۹ ، م . ۲۷۴) .

۱۲_ لـه لويـديځو هېوادونـو سـره د ښـو اړيكـو پـه پيدا كولـو پـه جـرت لاس پـورې كـړ او ددې ابتكـار لـومړنۍ نتيجـه دا شـوه چې د برتـانيې حكومـت لـه خـوا پاچـا لندن ته دعوت شو .

۱۳_ د صـنعتي پراختيـا بانـک پـه نـوم يـې د يـو بانـک د جوړيـدو طرحـه وړانـدې كـړه چـې د امريكـې ، برتـانيې ، فرانسـې او جاپـان پـه پانګـه بايـد جـوړ شـي ،. همـدې هېوادونـو د مرسـتې ژمنـې هـم وكـړ ې . خـو بيـا هـم دا تـولې چـارې هغـه وخـت د يـو بنسټ پـه بڼـه وې چـې د يـوه ښـه پيـل پـه توګـه منـل كېـداى شـي دا ځكـه چې د ده د حكومت دوره ډېره لږ وه (الكو، ۱۳۸۷ ، م . ۱۰۰)

۱۴_ سـلطان شـاه حصـاري ليكـي : ((چـې محمـد موسـى شـفيق د افغانسـتان او ايـران تـر مـنځ د سـتونزو د هـوارى او راتلونكـو دښـو اړيكـو د جوړيـدو پـه موخـه د ۱۳۵۱ لمريـز كـال د كـب پـه ۲۲ مـه د ۱۳۹۷ ز كـال د مـارچ پـه ۱۳ مـه نېټـه پـه كابـل كـې د موسـى شـفيق او د ايـران د صـدراعظم اميـر عبـاس هويـدا تـر مـنځ پـه ۱۲ كـې د هلمنـد د اوبـو تـړون لاس ليـک شـو .)) (سـلطان شـاه ، ۱۳۹۴ ، م . ۱۸۴) .

۱۵_ موسـى شـفيق پـه ۱۹۲۳ ز كـال د عـدليې وزارت معـين پـه ۱۹۲۲ ز كـال د بهرنيـو چـارو وزارت مشـاور ، وروسـې پـه قـاهره كـې سـفير پـه ۱۹۷۱ ز كـال د بهرنيـو چـارو وزيـر او وروسـې پـه ۱۹۷۲ كـال د ډسـمبر پـه ۲۴ مـه صـدراعظم شـو . فرهنـګ د شـفيق پـه اړه داسـې نظـر لـري . ((معلومـه نـه ده چـې كلـه يـې نـږدې او مشخصـې اړيكـې پيـدا كـړې خـو وروسـته معلومـه شـوه چـې د محمـد داود خـان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د صدرات دوره کې يې له شاه سره فکري تبادله در لوده . د رسمي مناساتو سربېره يې له شاه سره شخصي دوستانه اړيکې در لودې ، احتمال لري چې ډيموکراسۍ ته دشاه په تشويق کولو کې به يې اغېزناک رول لوبولی وي د هغه هوښيار او وينښ سړی وی ذکاوت او جرات در لود او خپلو اهدافو ته د رسيدو لپاره يې نقشه جوړوله ...)) د ديموکراسي لپاره د پاچا تشويق د ده يو ستره لاس ته راوړنه او برياليتوب و .(خليلی ، ۱۳۹۳ ، م . ۱۷۸) .

۱۲ _ فاطمه گيلاني د هلمند د اوبو تړون يوه ښه لاس ته راوړنه گڼي په دې اړه داسې نظر لري : ((شفيق لومړنی صدراعظم و چې دنورو صدراعظمانو برخلاف يې خپل نظر مطرح کاوه او د هغه د تطبيق لپاره يې اجازه تر لاسه کوله ، د ده کړنلاره په داخل دنظم د ټينگوالي او بهر کې د تعادل را منځ ته کولو په خاطر يې د شوروي او لويديځ سره دمناسباتو په اړه ډېر فکر کاوه او هڅه يې کوله چې د ايران او عربي هېوادو مرسته جلب کړي له ايران سره يې د اختلاف رفع کولو په خاطر د هلمند د اوبو تړون د ايران له صدراعظم امير عباس هويدار سره په ۱۹۷۲ ز کال کې لاس ليک کړ او دا دې د شفيق د حکومت يوه ستره لاس ته راوړنه وه .) (ظاهر طنين ، ۱۳۸۴ ، م . ۱۲۵) .

۱۷_ صباح الدين کشککي هم مثبت نظر لري او ليکي : ((پاچا داسې فکر کاوه چې تر ځلوېښتو کالو تېريدو وروسته يې د کار وړ او رښتينی سړی يې د صدارت د ندې له پاره پيدا کړی دی . شفيق له هغه واک څخه چې پاچاه ده ته ور کړی و ډېره گټه واخيسته چې د سلطنتي کورنۍ ځينې غړي او کېنې لاسي د ده له هڅو په ويره کې وو ، ځکه هغوي د يو رغنده هوډمن مشرتوب د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې مخې ته لیده . چې په راتلونکي کې واک ته د هغوي د رسېدو مخه نیسي ...))(صباح الدین کشککي ، ۱۳۸۹ ، م . ۱۰۲) .
۱۸ _د هلمندو د اوبو د تړون د لاس لیک څخه وروسته د دواړو هېوادونو تر منځ شکونه کم او ایران او افغانستان تر منځ د جګړې پارونکي جذبات ختم شول (عبدالصمد ، ۱۳۷۸ ، م . ۱۱۹) .

تېروتنې

۱_ دهلمند د اوبو په تړون کې ایرانیانو ته په افغانستان کې د تفتش اجازه ور کړه چې دا کار د افغانستان پر ملي حاکمیت باندې یو ښکاره تېری و .
۲_ ډېر صدراعظمان تېر شول ولې یو هم په دومره چټکۍ سره د داسې یوې مسلې ته لاس نه دی اچولی، ده دا ووه میاشتو په موده کې دومره کار وکړ او په تړون کې دا ذکر شوي وه چې د ایرانیانو شکایت په وجه د نیمروز خلکو اجازه نه درلوده چې د هلمند پر سیند باندې د ابګردان بندونه جوړ کړي (فراهي ، ۲۰۰۲ ، م . ۲۱۲) .
۳ _ له چیپانو سره د ښو اړیکو نه ساتل ځکه هغوي د ده پر ضد د هغه هر اقدام پر ضد منفي تبلیغات کول او په خلکو کې یې د ده پر ضد منفي ذهنیت زیاتېده .
۴_ شفیق استدلال کاوه چې دهلمند او پښتونستان د موضوعاتو د حل وروسته به دافغانستان د پرمختګ له پاره لاره هواره شي ، د ده هیله صحیح وه خو ددې موضوعاتو په ځانګړي ډول د پښتونستان مساله د ده له وس څخه بهر او ده ته یې ډېرې ستونزې پیدا کولې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله یا موندنې

ښاغلی محمد موسی شفیق ډېر لیواله وه چې افغانستان لـه ډېر ژر پرمختـګ وکړي او دپرمختیـایي هېـوادو پـه قطار کې ودرېږي . همدې مـوخې تـه د رسېدو لپاره یې لـه ایران سره د هلمندو اوبـو تـړون لاس لیک کړ تـر څـو د افغانسـتان او ایـران تـر مـنځ دا کـړکېچ خـتم شـي او د ایـران لـه مرسـتو څخـه د افغانسـتان پـه پرمختـګ کـې ګټـه واخلـي او لـه پاکسـتان سـره یـې د پښتونسـتان د مسـالې د حل په خاطر یې خبرې پیـل کـړې وې تـر څـو لـه ګاونډیانو سره ستونزې حل کړي او لـه هغـوي سـره د دوسـتانه اړیکـو لـه ټینګېـدو وروسـته د افغانسـتان پرمختـګ شـوني دی . چـې ده پـه دې اړه و ویـل : ((همدغــه علـت دی چـې افغانســتان وروسـته پـاتې شـوی دی اوس مـا فیصـله کـړی چـې د افغانسـتان ټـولې سـتونزې حل کړم وروسته به تاریخ پر ما قضاوت وکړي .)) (فراهی ، ۲۰۰۲ ، م. ۲۰۲) .

د موسـی شـفیق کـړنلاره پـه اوس وخـت کـې هـم د تطبیـق وړ ده ځکـه یـوازې لـه ایـران سـره د چابهـار د بنـدر پـه خلاصـېدو سـره د افغانسـتان ډېـرې اقتصـادي سـتونزې حـل او لـه پاکسـتان سره د اړیکـو خـړ پړشـا هـم د افغانسـتان پـر وضـیعت منفـي اغېـزه کـړې ده ، هیلـه ده چـې لـه ټولـو ګاونـډیانو سـره زمـونږ اړیکـې د موسـی شـفیق د وړانـدوینې او هیلـو سـره سـم شـې تـر څـو افغانسـتان پـه موازنـه توګه پرمختګ وکړي .

پـه کابـل کـې د کلیسـا او دعیاشـي د مرکـز بنـدول دا لـه اسـلامي غوښـتنو سـره سمون در لود د ده دا کار د داخلي نظم په ټینګښت کې مهم رول در لود .

ده پارلمـاني ټـاکنې وځنـډولې تـر څـو مـونږ یـو روڼ انـده او پـر مختللـی پارلمـان ولـرو ده ویـل : زه بـه پـه را تلـونکي کـې ډېـر تعلـیم یافتـه خلـک بـه د شـورا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

غړيتوب لپاره تشويق کړم او د دوې سره به مرسته وکړم تر څو يوه باسويه شورا منځ ته راشي (فراهی ، ۲۰۰۲ ، م . ۱۰۵) .

د استونزه اوس هم په افغانستان کې شتون لري که چېرته دولت هڅه وکړي با سواد خلک روښ اندي وهڅوي او ملاتړ يې وکړي چې شورا ته لاپيدا کړي زمونږ ملي شورا به په راتلونکي کې ډېرې ستونزې حل کړي او هڅه به وکړي چې د دولت په چارو کې علمي او قانوني نظارت وکړي .

دا موندنه لاس ته راغله چې کينې اړخو د شفيق ټولو کارونو په تېره بيا د هلمند د اوبو د تړون موضوع په اړه ډېر ناوړه تبليغات کول ، هغوي د شفيق هر ښه کار ته د حسادت په سترگه کتل . ځکه شوروييانو او د هغوي پلوييانو شفيق اخواني باله او هغه يې د خپلو گټو ضد گاڼه ،. شوروييانو په ا افغانستان کې د اسلامي نظام ، انگريزانو ، امريکا ته منسوباوه خو اصلي خبره دا وه چې شوروييانو د شفيق د عمل ازادي نه شوه زغملای ځکه موسی شفيق نه غوښتل چې مشخصه توگه د شوروي اتحا د ه غاړه کې ځان واچواي خو شوروي چپي طاقتونه د شفيق پر ضد لمسول ، ښه به وي چې په دې اړه د افغانستان د خلق ديموکراتيک گوند د پرچم د اړخ د لوړ پوړې چارواکي او ليکوال محمد نبي عظيمي نظر وليکو چې نوموړي په خپله ليکنه کې زمونږ پورته نظر تائيد کړی دی . محمد نبی عظيمي ليکي : ((محمد موسی شفيق اخرين صدراعظم د همه قانون اساسی و ديموکراسی است وي به سهولت رای اعتماد از شورا بدست اورده و کلا به خود همنوا ساخت در دوره وی مسله فروس آب هلمند به دولت ايران با مشکلات زيادی را به وی خلق کرد ، و شخصيت اورا در بين مردم و عوام الناس پايين اورد . اما موسی شفيق بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

زرنگ بود و توانست با توضیح جنبه ای مثبت قرار داد اعضای شورا را قانع ساخته و از هر دو مملکت بگزراند موسی شفیق که در مصر تحصیل کرده بود از لحاظ مفکوره پیرو اخوان المسلمین بود . رهایي گلبدین حکمتیار و همرزمان اخوانی ها و یرا توسط موسی شفیق صورت گرفت او دشمني و اشتی ناپذیری با چپي ها داشت ، ولي از حمایت شخص پادشاه برخودار بود . وسعی داشت تا از مداخلات اعضایي خانواده شاهي در امور مملکت جلوگیری کند . .)) (عظیمی ، ۱۳۷۷ ، م . ۵۸) .

پورته لیکنه د محمد موسی شفیق د چیپانو او شوروي اتحاد تر مینځ اړیکې او مفکورو اختلاف روښانه کوي .

مناقشه

د محمد موسی شفیق په اړه ډېرو لیکنو کې نوموړی یو زړور ، هوښیار پوه صدراعظم معرفي شوی . ځینو نوموړی اخوانیانو ته نږدي اوحتی اخوانی ګڼي خو شفیق یو هېواد پال ، هوښیار صدراعظم وچې یوازینې هیله یې د هېواد پرمختګ و . چیپانو نوموړی د هلمند د اوبو د تړون د لاس لیک وروسته یو وطن فروش او خاین معرفي کړ . خو ده وکولی شول چې د یاد تړون مثبتي خواوې خلکو په ځانګړي ډول ملي شورا ته توضیح کړي او دهغوي ملاتړ خپل کړ ، چا چې د نوموړي پر ضد منفي تبلیغات کول هغوي سره سیاسي ستونزه درلوده . او د پاچا کورنۍ لکه داود خان ، سردار شاه ولي خان او سردار ولي هم په ده پسې منفي تبلیغات کول ، ځکه هغوي د ده په شتون کې ځان له قدرت څخه لیرې احساساوه ، خو کله چې داود خان په ۱۳۵۲ ل کال کودتاه وکړه بیایې په خپله د ده تړونونه تائید کړل او د داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان په واکمنۍ کې د هلمند تړون د ملګرو ملتونو په اسنادو کې قید شو. د نورو پر خلاف پاچا په خپله ویلي و چې د هلمند د اوبو وېش مساله زما پر اوږو بار خو اوس حل شوه ډېر راضي یم. د موسی شفیق د صدارت دوره د دیموکراسي په دوره کې ځانګړي ځای لري چې ده به د افغانستان د اقتصادي او سیاسي وضیعت ښه بدله کړي وه خو د داود خان د کودتاه پواسطه د ده حکومت له مینځه ولاړي.

پایله اخیستنه

محمد موسی شفیق چې د ډاکتر عبدالظاهر په کابینه کې وزیر و، د ۱۹۷۲ ز کال د دسمبر په میاشت کې صدراعظم شو شفیق په خپله کابینه کې په صباح الدین کشککي ډېر اعتماد کاوه، په مصر کې یې تحصیل کړې د اخوانیت تعهدات یې لرل، له شورا سره یې ښې اړیکې در لودې. که څه هم له مخکې (۴) پوه صدارعظمان د دیموکراسۍ په دوره کې استعفا ته اړ شوي وو،. خو شفیق د یوې ځانګړې کړنلارې پواسطه وتوانیده چې وضیعت تر خپل کنترول لاندې راوړي. ترڅو په هېواد کې د اقتصادي فعالیتونو لپاره لار هواره کړي ،دده په نظر د هلمندو اوبو او پښتونستان د مسالي د افغانستان د پرمختګ مخه ډب کړې وه ده غوښتل چې دا دواړه ستونزې هوارې کړي د هلمند اوبو تړون خو یې لاس لیک کړ او د پښتونستان د مسالې لپاره یې له پاکستان سره خبرې پیل کړې وې خو وخت یې پیدا نه کړ، د صنعتي بانک د جوړېدو په موخه هم هڅې پیل کړې تر څو د لویدیځو هېواد پانګونه جذب کړي. شفیق داسې اراده در لوده چې نوموړی به د افغانستان د اقتصادي پرمختګ لاره خلاص کړي خوپه دې برخه کې یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاژمـي کړنـې هـم تـر سـره کـړې . شـفیق تقریبـاً پـه اووه میاشـتنۍ دوره کـې ډېـرې لاسته راوړنې در لودلې .

وړاندیزونه

د افغانسـتان چـارواکي د پرمختـګ لـه پـاره بایـد لـه ګاونډیانوسـره سیاسـي موخې درک او د هغوي د کړنو په مقابل کې ورته سیاست غوره کړي .

په داسې نازکو حـالاتو کـې بایـد مسـولین وضـیعت ترکنتـرول لانـدې د راوسـتلو په موخه افغانانو کې ملي روحي پیاوړي کړي .

د هېـواد سیاسـي ګوندونـه بایـد لـه خپلـو ګونـدي ګټـو څخـه د هېـواد ملـي ګټـو تـه لومړیتـوب ور کـړي ترڅـو د هېـواد دا کـړکېچن حالـت تـه د پـای ټکـې کیښـودل شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه

۱_ الکو ، محمد اسحق. (۱۳۸۷ هـ ل) . داود خان دکی . جی . بی په لوموکې . کابل : میوند خپرندویه ټولنه .

۲_ خلیلی ، ذاهد . (۱۳۹۳ ل) . د دیموکراسی دلسیزی صدراعظمان . ننګرهار : دانش خپرندویه ټولنه .

۳_ صفاري ، سلطان شاه . (۱۳۹۴ هـ ش) . د افغانستان د بهرنیو اړیکو تاریخ . کابل : مستقیل خپرندویه ټولنه .

۴_ طنین ، ظاهر . (۱۳۸۴) . افغانستان در قرن بیستم . ایران :

۵_ عطايي ، محمد ابراهیم . (۱۳۸۹ ل) . د افغانستان پر معاصر تاریخ یوه لنډه کتنه . کابل : میوند خپرندویه ټولنه .

۶ _ عظیمی ، محمد نبی . (۱۳۷۸ هـ ش) . اردو وسیاست درسه ده اخیر افغانستان . جلد اول و دوم ، چاپ سوم . پیښور : مرکز نشراتی میوند سبا کتابخانه .

۷_ ثوث ، عبدالصمد . (۱۳۷۸ ل) . د افغانستان سقوط . ژباړن داکتر شیرزمان طایزی ، پیښور : دانش خپرندویه ټ،لنه .

۸_ فراهي ، عبدلغفار . (۲۰۰۲ م) . افغانستان د دیموکراسي او جمهوریت په کلتو کې . پیښور : دانش خپرندویه ټولنه .

۹ _کشتککي ، صباح الدین . (۱۳۸۹ ل) . د اساسي قانون لسیزه . ژباړن داود خان لیوال . کابل : میوند خپرندویه ټولنه .

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library